

K návrhu finanční prokuratury zrušil s o u d p r v é s t o l i c e exe-kuci zabavením nároku (pohledávky) povinného proti eráru na vydání peněz, zabavených dle Šu 26 čís. 4 nařízení ze dne 29. února 1924, čís. 46 sb. z. a n. hlavním celním úřadem v B. R e k u r s n í s o u d zamítl návrh na zrušení exekuce. D ů v o d y: Není platných předpisů, že by cizozemské valuty, zabavené dle Šu 26 (4) vládního nařízení ze dne 29. února 1924, čís. 46 sb. z. a n., a peníze, zabavené důchodkovými úřady, byly vyňaty z exekuce vůbec nebo z exekuce na ně zvlášť vedené. Vládní nařízení ze dne 29. února 1924, čís. 46 sb. z. a n. to neustanovuje, nýbrž uvádí, že v trestních nálezech nutno vždy vysloviti, že veškeren zisk z trestného činu, dále cizí platidla, kterými trestný čin byl podniknut, anebo která ku spáchání trestného činu byla určena nebo jím získaná, nebo hodnoty takových cizích platidel propadají v prospěch státu, a t o i tehdy, nejsou-li vlastnictvím odsouzeného a bez ohledu na váznouci na nich práva osob třetích anebo nároky jiných osob k nim, a z §§ 152, 162 důch. tr. zák. jde jen na jevo, že pokuty důchodkové a útraty důchodkové trestního řízení požívají přednostního práva zástavního na věcech, které jsou předmětem důchodkového přestupku nebo prostředkem k němu.

N e j v y š š í s o u d obnovil usnesení prvního soudu.

D ů v o d y:

Finanční prokuratura v zastoupení eráru použila oprávnění, daného příslušným úřadům v Šu 295 ex. ř. odstavec druhý a navrhla zároveň zrušení exekuce podle Šu 39 čís. 2 ex. ř. Z tohoto oznámení finanční prokuratury vyplývá, že 80 amer. dolarů bylo zabaveno podle Šu 26 čís. 4 vládn. nařízení ze dne 29. února 1924, čís. 46 sb. z. a n., a 340 Kč že bylo zadrženo ve smyslu příslušných předpisů důchodkového trestního zákona jako jistota za pokutu a vyšetřovací útraty. Vymáhající věřitelé poukazují sice na to, že částky ty nebyly dosud prohlášeny za propadlé, a patrně prý také nebudou pro nedostatek podstaty trestného činu shora uvedeného. Naproti tomu nebylo však dosud rozhodnuto ani o vrácení těchto peněz povinnému. Není proto ještě jisto, zda povinnému budou vráceny obě částky celé či zmenšené, čemuž nasvědčuje dopis finančního ředitelství. V každém případě jde o peněžní pohledávku u veřejné pokladny dosud nesplatnou a nepoukázanou, na kterou nelze vésti exe-kuci podle dvorského dekretu ze dne 21. srpna 1838, čís. 291 sb. z. s., jenž byl ponechán v platnosti čl. IX. čís. 5 uvoz. zák. k ex. ř.

Čís. 5021.

Doložka rebus sic stantibus platí pro obě strany. Vliv změny poměrů na úmluvu lékaře s náboženskou obcí židovskou před válkou, že bude léčiti členy židovské náboženské obce, začež bude dopláceti na náboženskou daň jen nepatrný peníz.

(Rozh. ze dne 5. května 1925, Rv II 200/25.)

Dne 2. března 1904 učinil žalobce (lékař v S.) s náboženskou obcí židovskou v S. smlouvu, dle níž se zavázal, dokud bude míti v S. bydliště, že veškeré zřízení náboženské obce (i rabína) a členy jich rodin, manželky i děti, dále chudé v místě bydlicí, jejich manželky a děti v nemoci, při porodech a vůbec kdy jest potřebí lékaře, bude ošetřovati bez jakékoliv náhrady; naproti tomu zavázala se náboženská obec židovská, že po tu dobu bude žalobci předpisovati náboženskou daň nanejvýše 20 K ročně od 1. ledna 1904 počínajíc. V rozporu s touto smlouvou předepsala náboženská obec židovská žalobci na rok 1924 daň 1.200 Kč, kterou rozhodčí soud snížil na 800 Kč. Žalobu, by žalovaná byla uznána povinnou plniti smlouvu ze dne 2. března 1904 a předepsati náboženskou daň nanejvýš 20 K ročně od 1. ledna 1904 počínaje a zejména, že jest povinna předpis, jímž na rok 1924 uložená žalobci náboženská daň ve výši 800 Kč zrušiti, procesní soud první stolice zamítl. Odvolací soud potvrdil napadený rozsudek s doplňkem, že se žaloba zamítá pro tentokráte. Důvody: Jest přisvědčiti odvolatelovu názoru, že nejde o smlouvu neplatnou. Neboť nelze mluvit o tom, že smlouva odporuje stanovám žalované obce, opírajícím se o zákon ze dne 21. března 1890, čís. 57 ř. zák. Ze znění smlouvy vysvítá, že nešlo stranám o to, jaký bude předpis dávky pro žalobce, nýbrž, co žalobce za své práce od žalované má obdržeti. Byl tedy smysl smluvního ustanovení ten, že žalobce má míti úplatu v tom, že na dávky bude platiti nanejvýš 20 K, i když předepsaná dávka by byla vyšší, a že následkem toho, kdyby žalobci vyšší dávka byla předepsána a on ji zaplatil, žalovaná obec bude povinna přeplatek mu vrátiti. Takový závazek obce nepřičil se nikterak platným stanovám. Avšak odůvodněna jest námitka žalované, že smlouva učiněna byla za předpokladu tehdejších poměrů, které se však od té doby značně změnily, takže 20 K není v spravedlivém poměru k dnešním příspěvkům příslušníků obce. V té příčině zjistil první soud, že potřeba žalované obce před válkou činila asi 2.500 K, kdežto dnes činí asi 14.000 Kč, že před válkou poplatníci platili nanejvýše 250—300 K, nyní asi 1.200 Kč. Třebas první soud příčinu tohoto značného rozpětí neuvádí, jest samozřejmé, že hlavní příčinou jest znehodnocení peněžní jednotky, vyvolané mimořádnými poměry poválečnými, nač strany při uzavření smlouvy v roce 1904 mysliti nemohly. Žalovaná uplatňuje tím tak zvanou doložku daných poměrů. Když plnění vzájemně povinné následkem nepředvídaného převratu hospodářských poměrů ocitne se v takovém nepoměru hodnot, nelze srovnati se zásadami slušnosti a spravedlnosti, by strana, nepoměrem tím trpící, povinna byla smlouvu dodržeti. Tu pak nelze mluvit o neplatnosti smlouvy, nýbrž pouze o nezávaznosti její oproti straně k takovému vyrovnání neochotné. Žalobce nesnažil se rozdílu v hodnotě své povinnosti a svého práva způsobený oněmi mimořádnými poměry vyrovnati a proto nemohlo býti toho času uznáno, že žalovaná jest povinna smlouvu plniti tak, jak byla ujednána. Poněvadž však první soud žalobní prosbu zamítl navždy, bylo výrok doplniti, třebas odvolatel toho nežádal. Neboť to jest jen důsledek právního názoru, opřeného o zjištěné skutečnosti. Spravedlivost tohoto názoru vysvitne nejlépe z tohoto příkladu: Žalovaná obec zavázala se za týchž podmínek platiti žalobci určitý peníz v korunách.

Jest nepochybné, že žalobce pociťoval by jako křivdu, kdyby byl povinen za peníz ten v korunách československých práce ony konati, a že by požadoval, by žalovaná vzhledem na znehodnocení peněz plat ročně zvýšila.

Nejvyšší soud zrušil rozsudky obou nižších soudů a uložil prvnímu soudu, by dále jednal a znovu rozhodl.

D ů v o d y:

Žalovaná namítala mimo jiné, že smlouva ze dne 2. března 1904 jest se zřetelem na § 19 zákona ze dne 21. března 1890, čís. 57 ř. zák. neplatná, na čemž trvá i v dovolání, že se poměry od té doby značně změnily, poukazujíc na zvýšení cen všech potřeb a zvýšení vydání v náboženské obci, jež nutno uhraditi předepsáním vyšších daní příslušníkům, povinným je platiti, jichž počet se značně snížil z 50 na 27, a dále i na zmenšenou práci žalobcovu snížením počtu osob, které má lékařsky ošetřovati, dovolává se tedy doložky rebus sic stantibus. Žalobce naproti tomu uvedl, že změna hospodářských poměrů nastala i u něho a že jest jeho lékařský výkon ze smlouvy úměrným 20 Kč a že i dnes, kdyby se jeho lékařský výkon oceňoval penězi a kdyby se z vyměřené mu daně bez zřetele na smlouvu odpočetla hodnota jeho výkonu, by vyšlo též 20 Kč, což uplatňuje také ještě ve svém dovolání, nezabýváje se již otázkou platnosti oné smlouvy, již odvolací soud prohlásil za platnou. Dlužno se tedy zabývati jednak otázkou platnosti smlouvy, jednak otázkou vlivu doložky rebus sic stantibus za tuto smlouvu. Co do první otázky poukazuje se na důvody odvolacího soudu, že tu nejde o předpis dávky pro náboženskou obec, nýbrž o obstarání lékařského ošetřování pro osoby uvedené ve smlouvě a o stanovení odměny za to, jež měla býti s dávkou kompensována, takže by žalobce na ni nejvýše doplácel 20 Kč, jak plyne ze smlouvy a nesporného přednesu stran. Pokud jde o další otázku, nelze ovšem přiznati žalované straně, že smlouva byla rebus sic stantibus uzavřena, pominouti však při tom žalobce. Tím by nastalo využití změny poměrů žalovanou stranou, jež byly způsobeny světovou válkou, již se žádná ze stran nenadála, dostávalo by se jí tak prospěchu, s nímž jistě při uzavření smlouvy nepočítala. Naopak musí se přiznati tato doložka oběma stranám a na smlouvu pohlížeti tak, že zavazuje i nadále obě strany ovšem pod podmínkou, že budou vzájemná plnění přizpůsobena požadavkům změněných poměrů a že budou plnění z této smlouvy navzájem vyvážena. To však bylo by možno jen tehdy, kdyby byl zjištěn rozsah práv a povinností obou stran smlouvou převzatých. Ohledně žalované strany již se tak stalo zjištěním soudu první stolice, nestalo se však tak ohledně žalobce co do hodnocení odměny za převzatý výkon lékařský, ač již v první stolici o tom nabízel důkaz znaleci. Řízení obou nižších stolic zůstalo kusé, pročez není dovolacímu soudu možno, by ve věci samé rozhodl a musil z té příčiny rozsudky obou nižších stolic zrušiti.